гр. София 1756, ул. Лъчезар Станчев 5, Sopharma Business Towers, сграда Б, ет. 12
Тел.: 02 810 00 71; ЕИК: 175804945, Email: **info@bakep.org**
http://www.bakep.org

Българска асоциация на консултантите по европейски програми /БАКЕП/

Изх.№ 43-БП-ДР/27.11.2020 г.

ДО:

Г-Н ТОМИСЛАВ ДОНЧЕВ

ЗАМЕСТНИК МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ

ОТНОСНО: СТАНОВИЩЕ ПО ПРОЕКТ НА ПЛАН ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ (ПВУ) НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, ВЕРСИЯ ОТ М. ОКТОМВРИ 2020, В РАМКИТЕ НА ОБЩЕСТВЕНО ОБСЪЖДАНЕ

УВАЖАЕМИ Г-Н ДОНЧЕВ,

Представяме на Вашето внимание становище по обявения на 30 октомври 2020 година проект на национален План за възстановяване и устойчивост (ПВУ) на Република България.

ОБЩИ КОМЕНТАРИ ПО ПЛАНА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Основната цел на Плана е „да способства икономическото и социалното възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията“. Тази цел се очаква да бъде постигната чрез разходване на сериозен по обем финансов ресурс. Считаме, че част от предвидените мерки/интервенции са добре обосновани и при успешно прилагане биха допринесли до постигане на целите на ПВУ.

В настоящото изложение сме поставили акцент върху слабостите на документа, като коментарите и предложенията ни са основно в тази посока.

Основната слабост в документа е, че липсва анализ на настоящата ситуация и очакваните й въздействия кризата през следващата(ите) година(и). Не са разгледани и не са взети предвид спецификите на секторите, които са най-тежко засегнати от нейните проявления, както и възможностите за интервенция върху тези сектори и последващото им въздействие върху преодоляване на последиците от кризата и устойчивото възстановяване и развитие. Затова, повечето от предложените решения се намират извън контекста на събитията и са интуитивни, вместо да са базирани на задълбочен анализ и да са подкрепени с обективни данни за техните очаквани ефекти.

Така представените предложения в ПВУ показват, че повече от 80% от целия ресурс е насочен към финансиране на институционални проекти (държавни/общински). Предвиденият бюджет за целенасочени мерки в новия контекст за подкрепа на бизнеса, който е основен двигател за икономическото възстановяване и развитие, е ограничен и недостатъчен.

Прави впечатление, че ВПУ, разработен като инструмент за намаляване на последиците от кризата, е фокусиран върху съществуващи от години идеи/проекти, записани в различни стратегически документи и секторни пътни карти, за които или не са достигнали средства за финансиране или поради правни и институционални специфики са били трудни за изпълнение в предвидения период. Структуриран като подкрепа основно за институционални проекти, голяма част от които с ниска степен на готовност (напр. проектите от ЖП транспорта и хидромелиорациите), този план рискува да получи договаряне на бюджета в

последния възможен срок - 2023 и след това чрез възлагане проектите да се изпълняват едва през 2025 и 2026 година.

Значителна част от предвидените интервенции са свързани със създаване на нови институционални звена, поддръжката на които през следващите години ще натоварят допълнително държавния бюджет.

Особено внимание в Плана е обърнато на финансирането на дейности, свързани с развитието на техническата инфраструктура, вместо да се концентрира върху отраслите и предприятията, които генерират заетост, доходи и конкурентоспособност, които са и най-силно негативно повлияни от затварянето на икономиката и обществения живот. Планирано е огромно по обем финансиране за проекти, които присъстват в държавната програма за развитие, имат висок приоритет, но реализацията им по никакъв начин няма да намали отрицателните ефекти от COVID-19 пандемията за бизнеса и населението. Примери за такива са най-малко следните:

- Повишаване на енергийната ефективност в жилищния сграден фонд с бюджет от 1 728 млн. лв. – огромен ресурс за твърде ограничен обхват и ниска ефективност
- Мерки за енергийно обновяване на държавни и общински сгради с бюджет от 417,5 млн. лв. – малък до никакъв ефект за пострадалото от пандемията население
- Мерки за енергийна ефективност на системи за външно изкуствено осветление с бюджет от 452,3 млн. лв. – абсолютно никакъв положителен ефект за населението или бизнеса
- Дигитална трансформация и развитие на информационните системи и системите реално време на Електроенергийния системен оператор с бюджет от 511 млн. лв. – приоритетен проект за ЕСО, собственост на българската държава чрез Министъра на енергетиката, но без съществен ефект за населението и бизнеса; пример за проект, който не следва да се финансира от Плана за възстановяване и устойчивост, т.к. не попада в обхвата му
- Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура с бюджет от 805,9 лв. – огромен ресурс с неясен начин на разпределението му и начина на неговото бюджетиране за иначе важна тема
- Цифровизация в железопътния транспорт чрез модернизация на системите за безопасност и енергийната ефективност с бюджет от 267,7 млн. лв. – абсолютно неприложим проект предвид целта на Плана за възстановяване и устойчивост
- Преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси и изграждане на интермодален терминал – Горна Оряховица с бюджет от 188 млн. лв. – абсолютно неприложим проект предвид целта на Плана за възстановяване и устойчивост
- Модернизация на тягови подстанции и секционни постове по протежение на основната и широко обхватната TEN-T мрежа с бюджет от 273,2 млн. лв. - абсолютно неприложим проект предвид целта на Плана за възстановяване и устойчивост
- Дигитализация на музейни и библиотечни фондове с бюджет от 120 млн. лв. – силно спорен проект предвид целта на Плана за възстановяване и устойчивост и др.

За да може Планът за възстановяване и устойчивост да постигне своята основна цел, е необходимо цялостно преосмисляне на неговата философия и предоставянето на целенасочена подкрепа на генераторите на икономически растеж от частния сектор, които да върнат страната ни на пътя на възходящото развитие.

Чрез приоритетното финансиране на държавни предприятия и публични инфраструктури това няма да се случи. В случай, че документът бъде приет в настоящия си вид, той няма да изпълни смисъла си.

гр. София 1756, ул. Лъчезар Станчев 5, Sopharma Business Towers, сграда Б, ет. 12
Тел.: 02 810 00 71; ЕИК: 175804945, Email: **info@bakep.org**
http://www.bakep.org

КОНКРЕТНИ КОМЕНТАРИ ПО ПЛАНА ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТЪЛБ 1: ИНОВАТИВНА БЪЛГАРИЯ – ОБЩ РАЗМЕР НА ПЛАНИРАНИТЕ РАЗХОДИ 2 431.9 МЛН. ЛВ.

ОБЛАСТ НА ПОЛИТИКА "ОБРАЗОВАНИЕ И УМЕНИЯ"

Иновативна България цели повишаването на конкурентоспособността на икономиката и трансформирането ѝ в икономика, базирана на знанието и интелигентния растеж. Тези цели ще бъдат постигнати чрез повишаване на качеството и обхвата на образованието и обучението с акцент върху придобиване на аналитични умения и развиване на креативна мисъл, увеличавайки способностите на хората за своевременна адаптация към технологичната трансформация и произтичащите промени в пазара на труда и ускорено модернизиране и цифровизиране на образователните подходи, методи и практики. Най-бързият и пряк начин за постигане на тези цели е качественото професионално образование и излизането на пазара на труда на отлично подготвени кадри, които осигуряват конкурентните предимства на всяка една икономика.

За съжаление, в Плана изцяло **липсват мерки, насочени към професионалното образование и обучение**, което в ситуация на криза дава сериозни предимства на пазара на труда, тъй като придобилите професионална квалификация са с по-висока икономическа активност, по-висока заетост и по-ниска безработица.

Налагането на физическа дистанция заради пандемията в голяма степен постави на изпитание системата на професионално образование и обучение и най-вече придобиването на професионални знания и умения чрез работа в реална среда - провеждане на стажове, чиракуване и дуалната система на обучение като цяло.

Предлагаме да се включат конкретни мерки, които да подпомогнат системата на професионалното образование и обучение за преодоляване на кризата, и по-конкретно, създаване на инструменти за онлайн обучение по специалните предмети за повишаване качеството на професионалната подготовка в съответствие с изискванията на националната и регионалната икономика, както и обучение на наставници и ментори за работа в онлайн среда, които да надграждат мерките заложени в Програма «Образование» 2021-2027.

Интервенция Изграждане на образователна STEM среда

Подкрепяме намерението за изграждането на STEM образователна среда и провеждането на съвременно и качествено STEM обучение в училище. Бихме препоръчали STEM обучението да се допълни с варианта STEAM, който включва A /Arts/ - изкуства, дизайн. Художественият дизайн и изкуствата са важна част от STEM-базираното образование, тъй като творческото мислене и разгръщането на творческите заложби са от съществено значение за развитието на иновации. Голяма част от STEM-уроците включват изграждане на модели и симулация на ситуации и включването на изкуства и дизайн ще допринесе за цялостното развитие на младите хора.

Интервенция Изграждане на центрове за личностно развитие на ученици и младежи

По отношение на създаването на Центрове за личностно развитие на ученици и младежи, бихме препоръчали в Плана да се включи конкретна информация колко центъра ще бъдат изградени в рамките на планирания бюджет, и как ще бъде осигурено пълноценното функциониране на центровете след приключване на проекта и поддържането на 200 работни места, които ще бъдат създадени. Осигуряването на устойчивост на подобни проекти е ключово с оглед осъществяване на техните ефекти и този въпрос следва да се адреса още на етап дизайн на съответните мерки.

В допълнение, предлагаме също да се включат конкретни мерки за преодоляване на негативните психологически последици от продължителното дистанционно обучение за учениците-обездвижване, десоциализация и др.

гр. София 1756, ул. Лъчезар Станчев 5, Sopharma Business Towers, сграда Б, ет. 12
Тел.: 02 810 00 71; ЕИК: 175804945, Email: **info@bakep.org**
http://www.bakep.org

ОБЛАСТ НА ПОЛИТИКА «НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ИНОВАЦИИ»

Интервенции по „Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации

В настоящия си вид предложените интервенции:

- припокриват като цели и крайни бенефициенти предвидените интервенции по ПНИИДИТ 2021 -2027, въпреки че са отбелязани като допълващи.
- на практика дублират финансирането за НИРД структури към това в ПНИИДИТ 2021 -2027, без да отчитат изключително лимитирания потенциал за такива, доказан от предходните два програмни периода.

Стълб 1: Създаване на мрежа от изследователски университети и Стълб 3: Създаването на регионална мрежа от цифрови иновационни хъбове се припокриват с множество интервенции по ПНИИДИТ 2021 -2027, които целят създаването на пълното ветрило от мрежи и други партньорства между наука и бизнес без да отчитат следните реалности:

- след многобройни процедури за БФП през последните 15 години целящи финансиране на трансфер на иновации от научни звена към бизнес и съвместно създаване на иновации има незначителен брой жизнеспособни иновационни клъстери като най-базовата форма за сътрудничество между наука и бизнес
- опита от проектите финансирани от ОПИК за съвместни НИРД разработки бизнес – университети, напр. процедура „Разработване на продуктови и производствени иновации“ показа масов отказ от реално сътрудничество от страна на университетите участващи във финансираните проекти както и изключително лимитиран не само качествен, но и количествен научен потенциал в университетите.

На базата на този опит и потенциал, създаването на мрежа от изследователски университети в цялата страна считаме, че няма база за финансиране.

Стълб 2.Подкрепа за разширяване на участието на България в Рамковата програма „Хоризонт Европа“ 2021-2027 се припокрива изцяло с интервенция Увеличаване на дела на участие на страната в Рамковата програма на ЕС „Хоризонт Европа“ чрез осигуряване на набор от мерки за подкрепа.

В същото време нито по настоящия план, нито по ПКИП 2021 -2027, нито по ПНИИДИТ 2021 -2027 са предвидени специализирани и фокусирани интервенции за:

- Финансиране на конкретни проекти на научни звена от всички институции, не само университети, вкл. БАН, или съвместни проекти научни звена – предприятия с ясна пазарна приложимост и икономически потенциал
- Финансиране работата на доказани научни изследователи с потенциал с цел задържането им в България.
- Финансиране на НИРД разработки по конкретно задание на предприятия, които имат пазар за тях.

В тази връзка предлагаме:

Предвидените стълбове в „Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации“ да бъдат заменени със следните три стълба:

- Стълб 1: Развитие на проекти на научни звена от всички институции или съвместни проекти научни звена – предприятия с ясна пазарна приложимост и икономически потенциал
- Стълб 2: Финансиране индивидуални научни проекти на доказани научни изследователи с потенциал с цел задържането им в България и на участието им в НИРД проекти на предприятия
- Стълб 3: Научни изследвания по заявка от икономическите оператори – т.е. чрез реализацията на Програмата, научно изследователските структури (описани в Програмата) да осъществяват за икономическите оператори R&D при облекчени финансови условия и/ или безвъзмездно. Този подход пряко ще доведе до постигане целта за подобряване на връзката „бизнес-наука“, като от друга страна ще насочи научно изследователската дейност на цитираните структури в приложна посока – за

задоволяване на реални потребности на икономически оператори. Допълнителен положителен ефект при прилагане на предложението, очакваме да бъде и реалното комерсиализиране на научно-изследователския труд и прилагането на научните достижения и знания в реалната икономика. Косвено, по този начин ще бъдат подкрепени всички икономически оператори, които не разполагат с необходимия собствен капацитет или финансов ресурс за R&D.

Хоризонтално, във всички стълбове на „Програма за ускоряване на икономическото възстановяване и трансформация чрез наука и иновации“ **настояваме т.нар. „Големи предприятия“ (по смисъла на Закона за МСП), да не бъдат ограничавани от достъп до подкрепа**, доколкото не бъдат наложени такива ограничения на ниво Регламент и ЕК.

ОБЛАСТ НА ПОЛИТИКА «ИНТЕЛИГЕНТНА ИНДУСТРИЯ»

Стълбът, който трябва да съдържа най-много мерки за директна подкрепа на бизнеса:

- **не съдържа мерки за директна подкрепа на бизнеса** с изключение на „Програма за подпомагане процеса на преход към кръгова икономика в предприятията“, която подкрепа обаче е предвидена като финансов инструмент, след като подкрепата в следващите години, за да бъде потърсена от бизнеса, трябва да бъде под формата на грантове.

- получава най-малък процент финансиране от Плана, а предполага най-голяма част от него с оглед основната му цел

В тази връзка предлагаме прехвърляне средства към Стълб Иновативна България от проектите за модернизация на ЖП транспорта, които към момента се предвижда да усвоят над 1 млрд. лв. без да имат каквато и да била връзка с основната цел на Плана за възстановяване, нито обозрим принос.

В тази връзка анализираме и предлагаме следното:

<u>Интервенция „Програма за публична подкрепа за развитие на индустриални паркове и подобряване на инфраструктурната им свързаност.“ на стойност 490 млн. лв.</u>

Като се има предвид следното:

- **Планът цели възстановяване на съществуващия бизнес, а за него са предвидени неадекватно малко средства спрямо основната цел**
- Кардинално променените реалности от КОВИД19 определят значимо свиване на инвестиционните планове глобално, поради търсене, което дългосрочно ще остане свито, което предопределя невъзможност за привличане на нови чужди инвеститори, създаване на нови бизнеси или преместване в индустриална зона на съществуващи местни бизнеси с цел разширение и развитие. **На този фон няма никаква логика в инвестиции в нова индустриална инфраструктура.**
- Финансиране за индустриални зони бе предвидено още през първия програмен период, но то остана безрезултатно
- Значимо финансиране на индустриални зони е предвидено както в ОПРР 2021- 2027, така и в ПКИП 2021 -2027

Предлагаме тази интервенция да отпадне и бъде заменена с директен грантов инструмент за възстановяване и адаптация на съществуващите български предприятия към новите икономически реалности с бюджет 490 млн. лв.:

- Бенефициенти МСП от всички сектори, /докато по ПКИП бенефициенти са само МСП от НСМСП 2021-2027/, както и големи предприятия, които са изключени от подкрепа по ПКИП, ако Регламентът и ЕК позволяват.
- Допустими инвестиции насочени директно към внедряване на нови продукти и процеси в съответствие с промените в глобалното търсене в следствие КОВИД19 или адаптация на продукти и процеси.

Интервенция „Програма за подпомагане процеса на преход към кръгова икономика в предприятията“

Основен акцент е поставен върху големите предприятия, което е изключително важно, поради липсата до момента на възможности за финансиране за тях през периода 2021 -2027г.

Структурирането на програмата като финансов инструмент ще я направи неприложима, тъй като в условията на криза са необходими грантове, макар и като миноритарен процент от цялостната инвестиция, за да бъдат стимулирани предприятията да извършват значими инвестиции в нови технологии. Следователно програмата трябва да предоставя грантове между 25% и 50% от инвестицията.

СТЪЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ – ОБЩ РАЗМЕР НА ПЛАНИРАНИТЕ РАЗХОДИ 4 499.0 МЛН. ЛВ

ОБЛАСТ НА ПОЛИТИКА КРЪГОВА И НИСКОВЪГЛЕРОДНА ИКОНОМИКА

Според ПВУ основната цел на този компонент е намаляването на енергийната интензивност на икономиката и спомагането на зеления преход посредством предприемането на мерки за повишаване на енергийната ефективност на жилищните, промишлените и публичните сгради.

Същевременно Европейската комисия ще оценява ПВУ за съответствие с целите на Европейската зелена сделка и Вълна за обновяване, в т.ч: страните членки ***да увеличат инвестициите*** *в енергийна ефективност и да допринесат за* ***удвояване на скоростта на обновяване още до 2025*** *г.*

От Националните Планове се очаква да предложат *„комбинация от реформи и инвестиции“* с които държавата-членка убедително да гарантира:

- *„**справяне с предизвикателствата**, посочени в специфичните за всяка държава препоръки, отправени към съответната държава членка, или в други относими документи, официално приети от Комисията в рамките на европейския семестър“*

За България, това означава подкрепа на реформата, свързана с **пълната либерализация на електроенергийния пазар**. Тази реформа трябва да завърши в следващите 3-4 години, което означава по-високи цени за всички битови потребители, които в момента плащат по цени на регулирания пазар. Не е ясно, как ПВУ ще подкрепи системен подход за адресиране на допълнително повишения риск от увеличаване на застрашените от енергийна бедност.

В същата връзка, не е ясно как ПВУ ще допринесе за прилагане на съвкупността от политики и мерки, заложени в Дългосрочната стратегия за обновяване на сградния фонд (като част от Националния план Климат и енергия) и по-специално ***адресиране проблемите на енергийната бедност на сградите с най-лоши характеристики, според техните специфики в страната.***

- ***ефективно допринасяне за екологичния и цифровия преход или за преодоляване на произтичащите от това предизвикателства***

Пояснителните документи към Проекта за Регламент за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост еднозначно предпоставят очакване за реформи и инвестиции в посока:

- премахване използването на енергия от изкопаеми горива,
- планиране развитието на умения за енергийна и ресурсна ефективност;
- стимулиране на цифровизацията на сектора и ускоряване на административните процеси
- приемане на законодателен пакет за енергийна и ресурсна ефективност в сградите, в т.ч. *„реформи, необходими за улесняване на процесите на вземане на решения в многофамилните сгради.“*

Изискванията за достъп до финансирането от Механизма за ВУ по категоричен начин включват предвиждане на необходими законодателни промени за *„справяне с предизвикателствата и усъвършенстване на*

законодателството , *с цел да се ускори процесът".* Подобни мерки не фигурират в обсъждания вариант на ПВУ.

- ***трайно въздействие върху съответната държава членка***

Действително ПВУ е предвиден **като бърз инструмент** за преодоляване на кризата, но след пандемията, животът трябва да се възстанови на друго ниво, **по устойчив начин.**

Такива са изискванията, според проекта за Регламент за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост. Предложените реформи и инвестиции трябва **да имат за цел създаване на възможности и необходими предпоставки за ускоряване темповете** на обновяване, а това означава:

- **Привличане** на частно финансиране, както е предвидено в Дългосрочната стратегия, защото очевидно само с публичен ресурс това няма как да стане;
- Използване на **по-пазарно ориентирани модели**:

*„Схемите за енергийна и ресурсна ефективност **за обществени сгради**, здравна и социална инфраструктура трябва да са базирани на всеобхватни договори за гарантиран резултат".*

*„Схемите за обновяването за енергийна ефективност **в жилищните сгради** трябва да са „ под формата на гаранции и компонент на безвъзмездна помощ, който ще бъде предоставен на домакинства с ниски доходи в съответствие с националната дългосрочна стратегия за обновяване и за справяне с енергийната бедност".*

В пълно противоречие с европейските изисквания и насоки, предвижданията са в обратната посока: залага се на познатия подход за финансиране чрез публични средства само, което означава интервенции в ограничения мащаб.

Нещо повече, въпреки яснотата, че без привличане на частни инвестиции, няма как да бъдат постигнати заложените цели и очаквани резултати, **не се предвижда финансиране на устойчиви механизми за привличане на частни инвестиции**, каквото е изричното изискване за достъп до финансовия ресурс от Фонда за ВУ. Няма нищо устойчиво в решението да се финансират с целия наличен ресурс стари проекти, за които не е стигнало финансиране в миналото – както в публичния, така и в жилищния сектор. Още повече че за финансираните проекти не е наличен ясен мониторинг на постигнатите ефекти от инвестициите.

На основание изложеното по-горе, изразяваме становище, че ПВУ в настоящия му вид по отношение на СТЪЛБ 2: ЗЕЛЕНА БЪЛГАРИЯ политика Кръгова и нисковъглеродна икономика дори формално да изглежда като съответстващ на изискванията, анализът показва принципни проблеми:

- Въпреки заявката за *„уникална възможност за реформи, за модернизация и подготовка за бъдеща зелена икономика"* - реформи и инвестиции в нови политики няма ясно посочени и обосновани
- Няма никаква яснота как предложените мерки и програми допринасят за амбициозните цели на ЕС за редуциране на въглеродни емисии
- Няма хоризонт за развитие на пазара на енерго-ефективни услуги, единствената възможност и гаранция за устойчивост на политиките.

Същевременно Европейската комисия ще оценява ПВУ за съответствие с цели на Европейската зелена сделка, чийто план за действие има за цел осигури справедлив преход.

Концепцията за "справедлив преход" дава възможност за преминаване към нисковъглеродна икономика по един отговорен и справедлив начин чрез грижа за човека, онези, които биха загубили своята работа и доходи. Тежестта на прехода трябва да бъде разпределена между засегнатите страни, а водещи принципи трябва да бъдат отговорността и възможностите за реинвестиции и рестартиране на регионалната икономическа структура.

Мерките, предвидени в ПВУ **не отчитат концепцията за справедлив преход**, тъй като са насочени единствено към:

- Програмата за енергийна ефективност, която има за цел повишаване на енергийната ефективност в жилищни и обществени сгради и

- Създаване на Национален фонд за декарбонизация, който цели подпомагането на инвестициите в нисковъглеродно развитие чрез устойчиво и целенасочено финансиране на бенефициенти – крайни потребители на енергия.

Като минимум ПВУ следва да предвижда мерки, които да водят до икономическа и териториална трансформация на регионите в България, които да спомогнат за преодоляване на негативните демографски тенденции и създаване на благоприятен инвестиционен климат. Такива мерки следва да не се ограничават само до инвестиции в енергийна ефективност на сгради, нито до замяна на уреди за отопление на твърдо гориво с по-екологични такива, каквито се изпълняват и понастоящем в България. Мерките следва да бъдат ориентирани към насърчаване развитието на по-устойчиви икономически дейности, в алтернативни сектори на икономиката, които биха могли да осигурят трайна заетост.

От ПВУ не става ясно какви точно проекти ще финансира Националния фонд за декарбонизация и ако същият предвижда да финансира дейности, които да съответстват на концепцията за „справедлив преход“, то те следва да бъдат конкретизирани и да е видно тяхното съответствие с целите на Европейската зелена сделка, предвид факта, че 37% от финансовия ресурс на ПВУ следва да бъдат заделени за зелени инвестиции и реформи.

Доколкото *„Комисията ще оценява значението и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост и неговия принос за екологичния и цифровия преход“,* считаме, че е необходимо той да претърпи съществени подобрения, за да може да отговори на поставените критерии. Представянето му в този вид, поставя под риск получаване на одобрение, респективно достъп до определения финансовия ресурс в съответствие с Регламента на фонд за възстановяване и устойчивост.

ОБЛАСТ НА ПОЛИТИКА „УСТОЙЧИВО СЕЛСКО СТОПАНСТВО“

1. Предлагаме **Областта на политиката да не е „Устойчиво селско стопанство“, а „Устойчиво производство на храни“**

Мотиви – Целта на финансовия инструмент е възстановяване и устойчиво развитие на секторите, пострадали от пандемията от Ковид 19. В Тази връзка, в предложения документ никъде не се засягат проблемите, които настъпват в производството на храни (преработени и непреработени) вследствие свитото потребление на местния пазар (затваряне /или функциониране с минимален капацитет на ресторанти, хотели и др. елементи от ХоРеКа секторът) и затварянето на използваните канали за дистрибуция за износ на продукцията вследствие намаленото потребление на стоки и/или трудно осъществяването на износ (особено към по-далечни дестинации). Определяйки обхвата на Областта на политика като „Устойчиво производство на храни“, в нея ще може да се включат интервенции, засягащи цялата верига от Стратегията „от Фермата до трапезата“, ключов елемент от Зелената сделка, както първичното земеделско производство, така и преработката.

2. Предлагаме интервенцията да **не се нарича „Дигитално земеделие“, а „Дигитализация на процесите при производството на храни“**

Мотиви – гореизложените с цел разширяване на обхвата на интервенцията

2.1. Подкрепяме възможността за предоставяне на ваучери за земеделските стопанства и преработвателите на земеделски продукти да внедряват ERP и други IT решение за управление и оптимизиране на управлението на дейността, вкл. дистанционно, както и внедряването на платформи за онлайн продажби на земеделски и хранителни продукти на едро и дребно. В допълнение, подкрепяме възможността за финансиране на автоматизирането на производството, вкл. чрез закупуване на GPS за прецизно земеделие и други система за автоматизиране/оптимизиране на преработвателните процеси

Мотиви – в условията на пандемия и извънредно положение, наложено от правителството на Република България е необходимо внедряването на IT решение за дистанционно управление на дейността, за автоматизиране и оптимизиране на производствените процеси и ресурси (в т.ч. човешки, суровинни, енергийни и др.). В допълнение чрез web базирани платформи за продажба на земеделски и хранителни продукти на едро и дребно ще се компенсира намаляването на приходите в условията на пандемия.

2.2. Да се преосмисли дали ще има ефект от създаването на „Цялостна електронна информационна система в земеделието, чрез която да се постигне: електронизиране на информационните потоци от и за осъществяване на административната дейност“

Мотиви - Част от модулите на предложената Електронна информационна система в земеделието са модули на управленски софтуер на ниво стопанство, т.е. нямат място в централизираната информационна система. Не става ясно кой ще въвежда данните в тази система – всеки стопанин ли трябва да въвежда данни за своите продукти/торове/препарати? Така ще се увеличава административната тежест върху производителите, а няма да се намалява както са препоръките на Съвета „Препоръка 4 -Да сведе до минимум административната тежест за предприятията…“ . Част от модулите на тази система трябва (биха могли) да са модули към съществуващи вече подобни системи, напр. Единния регистър на ветеринарномедицинските продукти или Интегрираната информационна система (ВетИС) на Българската агенция по безопасност на храните, за които вече има създадена организация и административни структури за тяхното обслужване. Модулът за онлайн обученията/консултациите отново не е много на място, тъй като не е описано кой ще осъществява тези онлайн обучения/консултации. Ако ще се осъществят от страна на специалистите в научните звена, би било по-удачно и по-малко ресурсоемко да има такива модули за онлайн обучения/уебинари/консултации в техните електронни страници. Същото важи и за възможността за публикуване на научните статии/документи/новини и видеоматериали.

Основният ни извод е, че създаването на тази система ще похарчи ресурс без видим ефект, ще създаде ново административно звено, което да я обслужва и за което ще е нужен допълнителен финансов ресурс в дългосрочен план и ще увеличи административната тежест върху земеделските стопани.

Общ бюджет по т. 2 – 102 млн.лв.

3. Подобряване на състоянието и модернизация на хидромелиоративната инфраструктура

Да се даде възможност за инвестиции, както в подобряване на състоянието и модернизация на хидромелиоративната инфраструктура извън земеделските стопанства от публично правни и други юридически лица, кооперации и сдружения за напояване и др., така и за инвестиции за напояване вътре в земеделските стопанства от страна на земеделските производители - бюджет 400 млн. лв. с период на изпълнение 2021-2023 г.

Мотиви – Чрез инвестициите за напояване в рамките на земеделските стопанства ще се увеличат добивите в земеделските стопанства, което ще намали себестойността на земеделските продукти и ще увеличи рентабилността от земеделската дейност. В допълнение, те ще могат да се осъществят в предвидения период 2021-2023, докато инвестициите в държавни/общински хидромелиоративни инфраструктури са по-бавни за изпълнение поради по-дългия проектен цикъл. Историческият опит в подобни мащабни проекти показва, че е нужно да се предвидят ок. 5 години за тяхната подготовка - подготовка на технически проекти, подготовка на ОВОС, обжалвания на ОВОС, подготовка/промяна на ПУП, обжалване на ПУП, учредяване на сервитутни права, евент. възникване на археологически находки, тяхната консервация, възлагане на тръжни процедури, обжалване на тръжни процедури и чак след това стартиране на изпълнението на инвестициите. Това показва, че за да има България поливно земеделие в периода 2021-2023 година е нужно да заложи най-вече на инвестициите на ниво стопанство, които ще бъдат изпълнени от земеделските производители.

4. Предлагаме да се предвиди финансиране на Инвестиции за възстановяване на земеделски стопанства и преработватели на земеделски продукти:

Да се даде възможност за инвестиции в земеделските стопанства и преработвателите на земеделски продукти, които да подобрят конкурентно способността на дейността - бюджет 350 млн. лв. с период на изпълнение 2021-2023 г.

Мотиви – Инвестициите в специализирана земеделска техника и инвентар, както и в модерни технологии за преработка и съхранение на земеделски и хранителни продукти ще подобри производителността, рентабилността и цялата конкурентоспособност на земеделските производители и преработвателите на земеделски продукти.

гр. София 1756, ул. Лъчезар Станчев 5, Sopharma Business Towers, сграда Б, ет. 12
Тел.: 02 810 00 71; ЕИК: 175804945, Email: **info@bakep.org**
http://www.bakep.org

СТЪЛБ 3: СВЪРЗАНА БЪЛГАРИЯ – ОБЩ РАЗМЕР НА ПЛАНИРАНИТЕ РАЗХОДИ 2 675.1 МЛН. ЛВ.

Прави впечатление, че повечето от предвидените интервенции касаят проекти или проектни идеи, които отдавна се обсъждат, но така и не се осигурява ресурс за тях. Това поставя под съмнение доколко те са приоритетни и дали са предложени в ПВУ просто защото други идеи държавата ни няма. В допълнение, считаме, че голяма част от ресурса по Стълб III ще остане неизползван, тъй като към момента предвидените проекти и инвестиции са с ниска степен на проектна готовност и отчитайки проектния цикъл на мащабните инфраструктурни проекти, тяхното стартиране ще се реализира след не по-малко от 3-4 години.

Ето защо, предлагаме да се прехвърли ресурс от проектите за модернизация на ЖП транспорта към Стълб Иновативна България.

По отношение на **интервенция Широкомащабно разгръщане на цифрова инфраструктура**, считаме, че основните инвестиции за изграждането на цифровата инфраструктура би следвало да са в компетенциите на телекомуникационните оператори, на база на пазарните очаквания и условия. Относно факта, че някои отдалечени и слабонаселени региони не са атрактивни от икономическа гледна точка за телекомуникационните оператори и това налага държавна намеса, следва да се изясни кой ще ще поддържа впоследствие изградената с държавно финансиране мрежа, както и какъв ще е размерът на експлоатационните и оперативните разходи, с които бюджетът на България ще се натовари допълнително. Тази инвестиция изисква и съответния анализ на приложимата държавна помощ. В тази връзка може би по-важно би било разширяването на регионалната газова инфраструктура, която ще позволи достъп до "зелена" енергия за населението и бизнеса.

Интервенцията за Преустройство и рехабилитация на ключови гарови комплекси и изграждане на интермодален терминал – Горна Оряховица е проект, който е с ниска степен на готовност и ефектът от него ще е след 5-10 години, т.е. не отговаря на цели на ПВУ за бързо възстановяване. И то, само ако/когато предприятията се възстановят от кризата с интервенциите по ПВУ. Ако ресурсът се вложи в инфраструктура вместо в спешни мерки за подпомагане на производителите, не само че няма да има допълнителен превоз на товари от тяхна страна, но и пътувания, т.к. населението би ги ограничило поради финансови проблеми.

По отношение на интервенциите:

Модернизация на тягови подстанции и секционни постове по протежение на основната и широко обхватната TEN-T мрежа, с изграждане на система за телеуправление и телесигнализация SCADA

Осигуряване на устойчива транспортна свързаност и услуга чрез закупуване на енергийно ефективен и комфортен подвижен жп състав

Изграждане, развитие и оптимизация на цифровата TETPA система и радиорелейна мрежа, управлявани от МВР

Считаме, че са важни мерки със стратегическо значение, но:

- Изглеждат предложени поради липса на други по-обосновани и зрели идеи
- Са твърде далеч от основната цел на Плана, а именно – да способства за икономическото и социалното възстановяване от кризата, породена от COVID-19 пандемията

В допълнение, считаме, че предложените интервенции в област на политика ***МЕСТНО РАЗВИТИЕ*** далеч не покриват нуждите на местното развитие и по никакъв начин **не е предвидено подпомагане на местния бизнес и предприятия**.

Затова предлагаме **да се предвиди финансиране на частни инвеститори в селските райони във всички икономически сектори, образование, култура, здравеопазване, туризъм.**

Да се даде възможност за инвестиции в неземеделски дейности за производство и услуги в селските райони за създаване на работни места и допълнителна заетост, възможност за постоянни доходи в селските общини. Особен акцент може да се постави на образователните и здравни услуги.

Мотиви – Поради пандемията Ковид 19 в световен мащаб, много българи, които са работели извън България се връщат по родните си места. Това би била възможност за стартиране/разширяване на предприятията в областта на производството и услугите, в т.ч. туризма чрез които ще се създадат нови работни места и възможности за доходи в селските общини. Чрез повече и по-добри образователни и здравни услуги в селските райони, ще се преодолеят директно едни от най-съществените проблеми в нашето общество възникнали като последица от пандемията от Ковид 19. Така ще се спомогне за преодоляване на застаряването на населението в селските райони и маргинализирането им.

СТЪЛБ 4: СПРАВЕДЛИВА БЪЛГАРИЯ – ОБЩ РАЗМЕР НА ПЛАНИРАНИТЕ РАЗХОДИ 2 553.5 МЛН. ЛВ.

Общото впечатление от предложените интервенции, голяма част от които важни стратегически проекти, е, че са произволно събрани без допълняемост между тях и пряка връзка с основната цел на ПВУл

Интервенция Подобряване на качеството и устойчивостта на политиките в сферата на сигурността и противодействието на корупцията

Борбата с корупцията е важен елемент от националната сигурност. Историческият опит на различни институции от рода на БОРКОР, които се предполагаше, че трябва да противодействат на корупцията показва обаче, че не електронни системи, а само ясно изразената политическа воля е единствения начин тя да бъде елиминирана.

Национална схема за електронна идентификация

Не е ясно защо така посоченият проект е включен в обхвата на Плана, т.к. подобна схема за електронна идентификация в крайна сметка ще бъда индиректно заплатена от българските граждани чрез закупуването от тяхна страна на новите български лични документи.

Подкрепа на социалната икономика

Предвидената подкрепа за стартиращи и съществуващи социални предприятия е с бюджет от 21,50 млн. лв. За да има ефект, тази мярка трябва да разполага с бюджет от поне 250 млн. лв.

Достъп до европейски културен обмен и съдържание

На този етап приоритетна необходимост е не достъпът до европейско културно съдържание, а предоставянето на целенасочена подкрепа на независимия културен сектор в България, който е един от най-силно пострадалите от пандемията и наложените ограничения.

Бюджетът на мярката следва да бъде увеличен поне двойно до 120 млн. лв, а фокусът й следва да са местните творци.

Дигитализация на музейни и библиотечни фондове

Макар и важен, този проект няма директна връзка с целта на Плана. В допълнение, при дигитализацията и публичното представяне на образци на литературата следва стриктно да се спазват изискванията на Закона за авторското право и сродните му права. Всеки един от авторите, чиито книги и произведения се намират в библиотечните фондове, следва да даде разрешение за публично представяне на произведението му онлайн.

Дигитализация приоритетно се налага във връзка с документите, които се намират в Държавна агенция “Архиви”.

Модернизация на материалната база на държавни и общински лечебни заведения и въвеждане на иновативни технологии за лечение на населението

Важна тема и БАКЕП силно подкрепя инвестициите в здравната инфраструктура.

Трябва обаче да отбележим, че пандемията показва, че проблемите не са толкова свързани с техническата обезпеченост, а с организацията на работата и наличността на медицински персонал – въпрос, който няма да бъде повлиян от настоящата мярка.

Затова трябва да се обърне внимание и на други важни интервенции в тази сфера, а именно:

- Въвеждане на системата на диагностично свързаните групи
- Поставяне на фокуса върху профилактиката, превенцията и лечението на социално-значимите заболявания сред децата и възрастните
- Изследване на статуса на детското здраве и предприемането на мерки за неговото подобряване – целевата група обхваща над 1 млн. деца
- Създаването на Национален електронен имунизационен регистър
- Създаване на Национален електронен здравен регистър
- Извършване на периодична профилактика на здравето на извадков принцип
- Лечение на остри и хронични състояния при децата и съвместяване с образователния процес
- Създаването на нормативна база и техническа обезпеченост за широкото въвеждане на телемедицината – особено за обслужването на граничните, необлагодетелстваните и селските райони
- Ускорена дигитализация на процесите в сектор здравеопазване.

Създаване на център за обучение и развитие на център по интервенционална неврорентгенология

Въпреки че мярката изглежда важна, не е ясен нейният обхват и нейното значение не е обосновано в документа.

Укрепване на капацитета на Медицинския институт на МВР

Предвиденият ресурс изглежда силно надценен и необоснован, особено имайки предвид ограничения достъп на обикновените пациенти до МИ на МВР.

Модернизация и развитие на психиатричната помощ

Лошата материално-техническа база в структурите от системата на психиатричната помощ е само едната част от проблема. Отново липсва адекватна обезпеченост с човешки ресурс в психиатричните болници.

Задължително в тази мярка следва да бъде включено създаването на електронен Регистър на психиатрично болните лица.

Развитие на националната система за спешни повиквания с единен европейски номер 112

Изключително важен елемент, позволяващ ефективно функциониране на системата за медицинска помощ и директно свързан с основната цел на Плана. Не става ясно обаче каква е ефективността в момента на телефонен номер 112 и доколко ще се подобри с новите инвестиции.

В допълнение, за да може да работи успешно 112, е необходимо извършването на пълна интеграция със службите за спешно реагиране и в частност с Центровете за спешна медицинска помощ, където най-често има нерешени проблеми.

УС на БАКЕП, 27.11.2020 г.